

Indien. Trods årtiers økonomisk vækst og en betydelig reduktion af fattigdommen er millioner af indere stadig trælbundet i gældsslaveri. Fænomenet er tæt forbundet med den omfattende diskrimination af grupper, der befinder sig i bunden af landets kastesystem, og som ofte selv opfatter uretfærdigheden som et uomgængeligt vilkår.

Usynlige lænker

AF PETER BENGTSSEN

JHARKHAND, INDIEN – 45-årige Simitra har arbejdet under jorden i minernes stenstøv lige så længe, hun kan huske. Det samme har hendes mand og børn. De seneste tre år har familien arbejdet for bare at dække renterne på et 2000 kroner lån, som de tog, da Simitras mand fik konstateret tuberkulose. Men en ugeløn svarende til 50 kroner rækker ikke langt – heller ikke her i de ludfattige landdistrikter i delstaten Jharkhand, hvorfra mineralet muskovit (også kaldet mica) eksporteres til kosmetik-, bilmaling- og elektronik-industrierne verden over.

»Vores gæld er nu på 2500 kroner. Jeg ved ikke, hvad vi skal gøre«, siger Simitra.

Hendes mand hamrer og hakker stadig, så meget han kan, i tunnellerne under os, selvom det ikke gavner helbredet. Familien kender godt konsekvenserne ved ikke at betale.

Simitra – som her optræder under dækningsnavn, da hun risikerer represalier fra sin udlåner eller arbejdsgiver ved at tale med en journalist – fortæller om andre minearbejdere i samme situation. Det samme gør lokale mineejere, der står bag mange af udlånene. Låntagning er lige så udbredt i Indiens landområder som i danske villakvarterer. Men årlige renter op til 200 procent er utvivlsomt mere udbredte i Indien, og det tvinger mange til reelt at arbejde gratis det samme sted i årevis. De er bundet til mineejerne og kan ikke uden videre stoppe, heller ikke hvis de skulle finde noget bedre et andet sted.

Mange beklager sig ikke: Sandsynligheden for bedre beskæftigelse er minimal, og der er nok af historier om tæskehold, hospitalsindlæggelser (hvis man har råd, ellers må man låne) og det, der er værre, hvis man problematiserer gælden eller forsøger at slippe væk. Får man ikke selv afviklet sin gæld, tvinges børnene måske til at overtage den. Gæld stiftet af forældre eller endda bedsteforældre fastholder i dag tusinder af indere i gældsslaveri.

Ulovligt, men udbredt

Gældsslaveri er udbredt i Indien trods en rivende økonomisk udvikling med vækstrater på seks-ti procent gennem mange år og et betydeligt reduceret antal fattige. Indtil for 30-40 år siden var gældsslaveriet især et landbrugsfænomen, men i dag findes det i mange andre sektorer: byggeri, fiskeri, minedrift, murstensbrænderier, silkeproduktion, bomuldsproduktion, risrømmer, hushjælp, prostitution, restauranter med videre. Det er massivt, og det sker i det skjulte. Delvist på grund af gældsslaveriets ulovlige karakter, men også på grund af myndighedernes konsekvente benægtelse af problemets omfang.

De seneste 10-15 år er problemet imidlertid blevet noget aftabuseret, og det dokumenteres nu i stadig flere brancher, blandt andet i Jharkhands ulovlige muskovit-miner, der ifølge The Guardian indgår i VWs, Audis og BMWs leverandørkæder (virksomhederne har på grund af avisens dækning af gældsslaveri og børnearbejde i minerne igangsat undersøgelser af deres leverandørkæder; VW erklærede i oktober, at indkøb fra flere leverandører i øjeblikket er indstillet).

»Gældsslaveri er en indgroet del af den indiske økonomi, der i høj grad er baseret på tilgængeligheden af billig, fleksibel og ufaglært arbejdskraft. Millioner af fattige har ikke andre muligheder end at sælge deres arbejdskraft på forhånd for et beløb, der for mange ikke er til at leve for«, siger professor emeritus ved Amsterdam Universitet Jan Breman,

Sydasien – og især Indien – er det område i verden, hvor flest befinder sig i moderne slaveri. Indiens gældsslaver står ofte i gæld til arbejdsgivere og mineejere. Her udgraver en børnearbejder i delstaten Jharkhand mineralet muskovit, der bruges i kosmetik- og elektronik-industrien. FOTO: REUTERS/NITA BHALLA

der har undersøgt gældsslaveri i Indien gennem mange år. Tidligere var der en social og økonomisk relation mellem landejer og landarbejder, hvor landejeren ville træde til ved større udgifter såsom bryllup og sygdom. Nu er gældsslaveriet hærdet til kun at være en økonomisk relation. Det optræder i mange varianter fra de mildere, som i Simitras tilfælde, der kan være relativt kortvarige og med fri bevægelighed, til langt mere brutale varianter med indespærring og total umyndiggørelse. Gældsslaveri blev forbudt ved lov i 1976.

Det skorter ikke på forsøg på at opgøre antallet af Indiens slaver. Siddharth Kara fra Harvard University sætter antallet til 11 millioner, mens andre estimerer går helt op til 50 millioner. Sydasien, og Indien især, er det sted i verden med flest personer i moderne slaveri ifølge alle anerkendte opgørelser.

Myndighederne selv vurderer antallet til omkring 20.000 baseret på et registreringssystem, der ifølge eksperter er særdeles mangelfuldt.

»Indtil videre har myndighedernes indsats mod gældsslaveri været utilstrækkelige. Væsentlige årsager er en ineffektiv regeringsledelse og domstole, der ikke holdes tilstrækkeligt ansvarlige for, at retfærdigheden sker fyldest«, siger Jan Breman.

At mange delstaters og lokale myndigheders implementering af lovgivningen på området i årtier har været halvhjertet, eller at man slet og ret har benægtet gældsslaveriets eksistens, har også været en betydelig stopklods. Hertil kommer udbredt korruption og diskrimination fra politi og øvrige myndigheds personer på alle niveauer. Indien er på en lidt flatterende 76. plads ud af 168 lande i Transparency Internationals seneste korruptionsindeks, på niveau med eksempelvis Zambia og Burkina Faso.

Ifølge eksperter er gældsslaver typisk dalitter – som befinder

sig nederst i kastesystemet – eller medlemmer af lokale stammer, fattige og analfabeter. De opfatter ofte diskrimination som et uforanderligt vilkår, kender intet til deres rettigheder og har ikke adgang til social- og sundhedssystemets støtteligheder eller til lån fra det regulære bankvæsen.

»Vi anså adgang til regulære lån for Indiens fattige landbefolkning som en væsentlig del af løsningen, da vi i 90'erne søsatte projekter om gældsslaveri sammen med myndighederne«, siger Coen Kompier, der har arbejdet med fænomenet i over 15 år for ILO, FNs arbejdsorgan.

»Det seneste årti har vi adresseret et mere sammenvævet problemfelt. Det største problem er den rodfæstede diskrimination og eksklusion overalt i samfundet af især fattige dalitter, men også stammefolk og muslimer på samfundets bund. Men problemerne hænger sammen, for disse grupper forventer diskriminering på grund af manglende viden om deres rettigheder, manglende støtte og organisering, analfabetismen og fattigdommen, og hvad der ellers følger med eksklusion. De har aldrig oplevet andet«, siger Coen Kompier.

Migranter i risikozonen

ILO har i de senere år samarbejdet med delstatsregeringer om at beskytte udsatte grupper mod gældsslaveri gennem oplysnings- og træningsaktiviteter målrettet fattige landarbejdere, fagforeninger og myndigheder. Man fokuserer på at sikre samarbejde mellem delstaterne, da Indien (sammen med Kina) har verdens største interne arbejdskraftmigration. Indsatsen har resulteret i et såkaldt *Memorandum of Understanding* om afsender- og modtagerstaters ansvar, som flere delstater siden 2012 har tilsluttet sig.

Millioner af indere migrerer årligt, enten permanent eller

sæsonbestemt, fra land til by eller fra fattige til mere velhavende delstater i jagten på en indkomst. Gældsslaveriets udbredelse og vedholdenhed hænger sammen med den massive migration, for fattige migranter er en særligt sårbar gruppe.

»Migrantarbejdere har typisk ikke noget lokalt netværk og taler ofte ikke engang lokalsproget. Deres adgang til social- og sundhedsordninger er begrænset, og de er stærkt udsatte for overgreb og diskrimination fra arbejdsgivere, politi, myndigheder og andre«, siger programleder Sarah Mount fra Anti-Slavery International, der som en af verdens ældste ngo'er har bekæmpet slaveri siden 1839.

Anti-Slavery International, Human Rights Watch og mange andre af det internationale civilsamfunds 'vagthunde' har i årevis haft fokus på migranter, blandt andet i Indiens murstensbrænderier, der anslås at beskæftige omkring 10-20 millioner. Mange rejser fra delstater som Bihar og Uttar Pradesh, der ligger i bund på en række udviklingsparametre, for at finde sæsonarbejde i rigere delstater, for eksempel Punjab og Haryana.

»Typisk rekrutteres de med et lån, der skal arbejdes af i løbet af sæsonen. Normalt har de ingen idé om, hvad de ender med at få udbetalt, eller om de stadig skylder ved sæsonens afslutning. Hvis de skylder, tvinges de til at komme tilbage næste sæson. Mellemmand rekrutterer og sørger for, at skyldnere vender tilbage sæsonen efter – til en endnu større gæld på grund af høje renter«, siger Sarah Mount.

Der er mange tricks til at fastholde folk i tvangsarbejdsformer, som er vanskelige at skelne fra anerkendte definitioner af moderne slaveri. Det såkaldte 'sumangali'-system i delstaten Tamil Nadus tøjbranche er en slags omvendt version af murstensbrænderierens forhåndslån, der også kan resultere i slaveri. Det har de seneste år fået betydelig international opmærksomhed, fordi delstaten er landets største producent af bomuldsgarn og beskæftiger omkring 400.000, heraf mange migranter, i spinderier.

Mange indgår i uigenomsigtige leverandørkæder til vestlige tøjmærker, da de fine indiske bomuldstråde eksporteres til Bangladesh, der er storproducent af tøj til det europæiske marked. Organisationer som Clean Clothes Campaign og Fair Wear Foundation har dokumenteret slavelignende forhold her og presset på for større gennemsigthed i tøjmærkernes leverandørkæder.

Unge kvinder fra fattigere delstater rejser hertil for at 'forhåndsarbejde' i spinderierne i tre-fem år mod at få udbetalt en større betaling til slut. Ofte er den papirløse kontrakt indgået mellem pigens familie og spinderiet eller en mellemmand, fordi familien til pigens bryllup skal betale en medgift til gommens familie – en udbredt tradition, selvom den blev forbudt ved lov i 1961.

»Det står pigerne frit for at sige op før tid i spinderiet, men de risikerer så, at en del af det opsparede beløb bliver tilbageholdt«, siger projektleder Pauline Overeem fra ngo'en SOMO, der står bag 2014-rapporten 'Flawed Fabrics'.

I praksis holdes mange arbejdere under skarpt opsyn, overgreb er udbredte, indespærring og værre overgreb er vel-dokumenterede, og selv hvis pigerne formår at udstå arbejdsperioden, kan den udbetalte sum være meget lavere end den oprindeligt aftalte.

Kooperativer og fællesbryllupper

Det indiske civilsamfunds egne vagthunde – ngo'er, aktivister, forskere med videre – har i årevis bekæmpet gældsslaveri. Nogle aktivister arbejder på at hjælpe befriede gældsslaver videre i tilværelsen, såvel mentalt som økonomisk, hvilket en nylig femdobling af det statslige engangsbeløb til befriede slaver ifølge ILO også skal bidrage til. Risikoen for at falde tilbage i gældsslaveri er stor. Andre organisationer hjælper tidligere slaver med at etablere egne murstensbrænderier, risrømmer og statsautoriserede stenbrud.

»Landsbyboere skal lære at samarbejde og at drive virksomhed. De har brug for meget træning og støtte i starten, men det kan skabe bedre og bæredygtige økonomiske forhold for mange«, siger landechef Rajneesh Yadav fra Free the Slaves, der støtter etableringen af sådanne kooperativer.

Free the Slaves støtter også anden, uortodoks praksis, som skal modvirke gældsfælder: »Når bryllupper er en af hovedårsagerne til uoverskuelige lån, hvorfor så ikke organisere fællesbryllupper? Tidligere i år støttede vi et femdoblet bryllup, en festlig begivenhed med over 1000 gæster, hvor udgifterne blev delt mellem de fem brudepar«, fortæller Rajneesh Yadav.

Trods kritikken af myndighedernes utilstrækkelige indsats findes der også eksempler på det modsatte. Mayurbhanj-distriktet med 2,5 millioner indbyggere i delstaten Odisha blev for nylig omtalt i medierne som landets første børnearbejdsfrie distrikt på grund af distriktschef Rajesh Patils vedholdende indsats. Han fremhæves af progressive antislaveri-aktivister som et eksempel på, at de mest lovende myndighedsinitiativer er de helt lokale, hvor en distriktschef er stærk nok til at gennemføre reformer.

De hårdeste kritikere indvender, at Patils succes måske primært skyldes, at han stadig er så relativt ung, at han endnu ikke er korrumpet af systemet.

Super skarp skærm

og Danmarks bedste mobilnetværk

Oplev den i din lokale YouSee butik

Samsung Galaxy A3

999,-

YouSee Fri Tale + 10 GB 199 kr./md.
Min. pris inkl. 49 kr. i oprettelse 2.242 kr.

Mobilrabat 1.500,-

Kig ind i din lokale YouSee butik eller se mere på yousee.dk

Alle priser gælder i DK, dog ikke trafik til udland og særtjenester. Hastigheden nedsættes til 1 Mbit/s, hvis dataforbruget overskrider de 10 GB/md. Abonnementet må kun bruges i en mobil el. tablet. Forudsætter betaling via Automatisk Kortbetaling.

Ellers 9,75 kr./regning via BS el. 49 kr./regning via manuel betaling. Forudsætter tilmelding til e-mailkommunikation, ellers opkræves gebyr på 29 kr./md. Binding 6 mdr. Gælder kun privatkunder. Kontantpris 2.499 kr. Tilbud gælder t.o.m. 13.11.16.

youSee

MAKTABI ÆGTE TÆPPER
Tillid der forpligter siden 1850, i Danmark siden 1961

Danmarks største udvalg af

KELIM

fra de originale tæppelande.

Alle størrelser netop hjemkommet.

33 14 12 02 – www.maktabi.dk
St. Kongensgade 83-85. København.